

Sisukord:

[Sisukord:](#)

[Veronika Valk-Siska](#)

[Eik Hermann](#)

[Ministeeriumi minutid: Rene Reisner](#)

[Anni Konsap](#)

[Kadri Leetmaa](#)

[Silver Sternfeldt](#)

[Ministeeriumi minutid: Kadri Möller](#)

[Age Poom](#)

[Riin Alatalu](#)

[Jiři Tintera](#)

[Toomas Tammis](#)

[Alvin Järving](#)

[Kadri-Ann Kertsmik](#)

[Tiit Remm](#)

[Gen Mandre](#)

[Ministeeriumi minutid: Kersti Türk](#)

[Karin Bachmann](#)

[Ülar Mark](#)

[Merlin Rehema](#)

[Karl Kupits](#)

[Ministeeriumi minutid: Regina Viljasaar-Frenzel](#)

[Daniel Kotsjuba](#)

[Kaidi Põldoja](#)

[Kaili Tamm](#)

[Ministeeriumi minutid: Andres Levald](#)

[Rain Veetõusme](#)

[Kristi Grišakov](#)

[Angela Kase](#)

Veronika Valk-Siska

Ruumiloomes ja elukeskkonna kvaliteet

Elukeskkonna kvaliteet on üha kesksam teema mitte ainuüksi Eestis vaid ka Euroopa Liidus. Ka hiljutine tervisekriisi kogemus näitas, kui tähtis oli ühtäkki eluaseme ruumiline kvaliteet ning ligipääs heale avalikule ruumile. Kodu(kontor) ei alga ega lõpe maja- või korteriuksega, vaid moodustab terviku kodupaiga, naabruskonna, elukoha ümbrusega. Nt Euroopa uue Bauhausi algatus tõi pildile elukeskkonna sotsiaalse ja kultuurilise mõõtmise, kiirendamaks Euroopa roheleppes elluviimist, muuta ruumilahendusi „ilusamaks“ ja sotsiaalselt sidusamaks ehk nauditavamaks ja kättesaadavamaks. Arutame, mis on ruumiloomes ning kvaliteetne elukeskkond (sh kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted, Davosi ja Euroopa uue Bauhausi põhimõtted), sihiga seada kohalikku ruumilise kvaliteedi raamistikku.

- Euroopa Liidu poliitraamistik on alates 2015. aastast järjest enam pööranud tähelepanu elukeskkonna kvaliteedi küsimustele.
- Uus Euroopa Bauhaus, loosungi „Kestlik, kaasav, kaunis“ all, on suhteliselt värske algatus (2020 sügisest), mille mõte on kiirendada Euroopa roheleppes elluviimist, muutes lahendusi sotsiaalsemaks ja „ilusamaks“ ehk kättesaadavamaks ja kättesaadavamaks.
- Elukeskkond ei peaks hästi toimima mitte ainult majanduslikus või funktsionaalses mõttes, vaid ka sotsioruumilises ja kultuurilises mõttes.
- Kõik asjakohased investeeringud ja toetusmehhanismid peaksid teenima elukeskkonna kvaliteedi eesmärgi. Seda saab teha, tuginedes ruumiotsustes Euroopa uue Bauhausi juhiste kõrval ka näiteks Davosi hindamissüsteemile või Eestis kokkulepitud kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele.

Lisalugemist:

- [Kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted](#)
- [EL Nõukogu järeldused kvaliteetse ruumiloomes kui Euroopa uue Bauhausi võtmelemendi kohta](#)
- EL ruumiloomes eksperdirühma [raport](#) ja [veebileht](#)
- Davosi [deklaratsioon](#) ja [hindamissüsteem](#)
- Euroopa uuest Bauhausist:
<https://www.kul.ee/uudised/euroopa-uus-bauhaus-mis-see>
<https://kliimaministeerium.ee/uudised/ulevaade-seminarist-uus-euroopa-bauhaus-ilus-kaasav-ja-kestlik-elukeskkond-eestis>
- Euroopa uue Bauhausi töövahendid:
[NEB Compass](#)
[NEB Toolbox](#)
[NEB Investment Guidelines](#)
[NEB Self-Assessment Method](#)
[NEB Checklist](#)
- Ruumiloomes arhitektuuriajakirjas Maja:
<https://ajakirimaja.ee/visiooniloomes/>

<https://ajakirimaja.ee/ruumiamet-kui-hea-elukeskkonna-voti/>

Veronika Valk-Siska on arhitekt, kes on projekteerinud elamuid ja avalikke hooneid, teinud sise- ja maastikuarhitektuuri projekte, võitnud erialastel võistlustel rohkelt preemiaid ning avaldanud arhitektuuri- ja urbanismiteemalisi artikleid. Veronika on töötanud nii Eesti Kunstiakadeemias kui Tallinna Tehnikaülikoolis ning toimetanud kultuurilehe Sirp ja Mürilehe arhitektuuri-, disaini- ja urbanistikakülgi. Veronika on elamuvaldkonna juht ja Euroopa uue Bauhausi kontakt Kliimaministeeriumis. 2015 kuni 2022 töötas Veronika Kultuuriministeeriumis arhitektuuri- ja disaininõunikuna ning aastail 2020–2021 juhtis Euroopa Komisjoni eksperdirühma kvaliteetse arhitektuuri ja ehitatud keskkonna alal.

Eik Hermann

Ehitatud keskkonna mõju kliimale ja tellija roll kuumeneva kliima kontekstis

Ettekanne tutvustab lühidalt kuumeneva kliima võtmemõisteid, praegust seisut ja ehitatud keskkonna panust sellesse. Lisaks arutletakse, kuidas peaksid ehitamine ja ehitised muutuma, et seniseid trende muuta, ning milline on selle juures tellija roll.

- Inimtekkeline kliima kuumenemine on meie laste ja lastelaste elukeskkonda märkimisväärselt kujundav probleem, millega endiselt tegeldakse liiga vähe.
- Ehitatud keskkonnal on suur osatähtsus kasvuhoonegaaside vähendamisel (nt Eestis ligi pool jalajäljest).
- Hoonete energiakasutust on oluline tõhustada. Kuid sama oluline on vähendada ehitusmaterjalide, ehitamise ja lammutamise jalajälge. See tähendab muuhulgas, et tuleks soodustada ehitamist vähesaastavatest, taastuvatest, kohalikest materjalidest ja võimalikult palju kasutada ära olemasolevaid maju (või vähemalt nende tarindeid).
- Selle kõrval on tähtsad ka säästvad naabruskonnade ja regioonide tasandil: näiteks maja võib olla energiatõhus, aga kui see asub eemal asumikeskusest ja ühistranspordisõlmest, siis see sunnib kasutama autot ning võib lõpuks olla raiskavam kui ebatõhus maja asumikeskuses.

Lisalugemist:

- [LIGINULL. Eesti Arhitektide Liidu kuraatorinäitus 2018](#)
- [Our World in Data: CO₂ and Greenhouse Gas Emissions](#)
- [UNEP: Emissions Gap Report 2024](#)
- [Kliimaministeerium: Kasvuhoonegaasid Eestis](#)
- [Kasvuhoonegaasid.ee](#)
- [Electricity Maps: how much CO2 is emitted to produce your electricity, in real-time](#)
- [Tootmis põhine kasvuhoonegaaside inventuur KOVide kaupa \(2021\)](#)

Eik Hermann on filosoofia ja praktikapõhise teooria lektor Eesti Kunstiakadeemias ning ajakirja Ehituskunst peatoimetaja.

Ministeeriumi minutid: Rene Reisner

Kliimaeesmärgid ja rohereform

Kliimamuutused ja rohereform suunavad muutustele kõiki poliitikavaldkondi. Peame olema valmis muudatusteks ühiskonnas ja elukeskkonnas ning kohanemisvõimelised. Selleks on rohereformi näol kavandatud mitmeid strateegilisi muutusi 10 peamises valdkonnas, mis lõpptulemusena peavad vähendama inimtegevuse mõju ümbritsevale keskkonnale, looma kaasaegse ja kvaliteetse elukeskkonna ning aitama kaasa konkurentsivõimelise ja keskkonnahoidliku ettevõtluse arendamisele Eestis.

- **Eesti eesmärk saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050** – Eesti on pühendunud Euroopa Liidu kliimapoliitika raamistikule ja töötab aktiivselt välja lahendusi, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid kõigis sektorites.
- **Taastuenergia osakaalu suurendamine** – Eesti eesmärk on tõsta taastuenergia osakaal vähemalt 65%-ni elektritootmises aastaks 2030, keskendudes tuule- ja päikeseenergia arendamisele.
- **Rohepöörde toetamine kohalikes omavalitsustes** – Eesti kliimapoliitika rõhutab kohalike omavalitsuste rolli, pakkudes neile juhiseid ja rahastust, et ellu viia rohelisi ja jätkusuutlikke algatusi kogukonna tasandil.
- **Õiglase ülemineku kava Ida-Virumaal** – Eesti toetab üleminekut põlevkivienergeetikalt keskkonnasõbralikematele lahendustele, pakkudes Ida-Virumaa piirkonnale uusi investeeringuid ja töövõimalusi, et vähendada sotsiaal-majanduslikke mõjusid.
- **Kliimakoostuste sidumine majandusarenguga** – Eesti kliimapoliitika põhineb põhimõttel, et majandus peab mahtuma looduse piiridesse, toetades ringmajanduse ja süsinikuneutraalse tehnoloogia arendamist.

Lisalugemist:

- [JUHEND: Soovitused linnade ja valdade pöördumiseks rohelise arengu rajale \(2022\)](#)

Rene Reisner on Eesti Kliimaministeeriumi rohereformi nõunik, kellel on üle 20 aasta kogemust keskkonna- ja kliimapoliitika kujundamisel. Ta on spetsialiseerunud veemajandusele, merekeskkonna kaitsele ning viimastel aastatel taastuenergeetika ja rohereformi teemadele. Rene on esindanud Euroopa Liitu ÜRO rahvusvahelistel läbirääkimistel ja teinud tihedat koostööd erinevate osapooltega, sealhulgas kohalike omavalitsustega, et edendada kliimaeesmäärke. Ta on pühendunud innovaatiliste ja jätkusuutlike lahenduste leidmisele ning käitumuslike ja ärimudelite muutuste toetamisele rohepöörde saavutamiseks. Seminaril keskendub ta Eesti kogemusele kohalike

omavalitsuste kaasamisel keskkonna- ja kliimateemade poliitikate kujundamisse ja rakendamisse.

Anni Konsap

Planeeringu koostamises osalejate rollid

Ühe planeeringu koostamisel osalevad väga erinevad osapooled - planeeringu koostamise korraldaja, huvitatud isik, planeerija, koostöö tegija, arvamuse avaldaja, avalikkus, maaomanik jt. Räägime sellest, millist rolli iga osapool planeerimismenetluses täidab ja kuidas seda teha nii, et planeerimismenetluses tehtavad ruumiotsused oleksid kvaliteetsed, kaalutletud ning efektiivsed.

- Ruumiotsuste kvaliteedi tagamiseks on vajalik, et iga planeerimisprotsessis osaleja teadvustaks oma rolli ja täidaks seda.
- Iga planeerimisprotsessis osaleja peaks lähtuma ühest eesmärgist - tagada planeeringulahenduse hea kvaliteet.
- Võtmerolli täidab planeeringu koostamise korraldaja - tasakaalustab huvid, valmistab ette kaalutusotsused, küsib otsuse tegemiseks sisendit.
- Kellegi teise rolli asumine või rolli ülevõtmine tähendab riski kogu planeerimisprotsessile ning seega kvaliteetse ruumilahenduseni jõudmisele.

Lisalugemist:

- [Ruumilise planeerimise roheline raamat](#)
- [Planeerimisseadus](#)
- [Nõuandeid detailplaneeringu koostamiseks](#) (ptk 3 - detailplaneeringu osalised)
- [Planeerimisseaduse mõju järelhindamine](#)
- [Nõuandeid üldplaneeringu koostamiseks](#) (ptk 3.2. - koostamise viisid ja kaasatavad spetsialistid)
- [Soovitused ruumilise planeerimise konsultantsioonihanke läbiviimiseks](#)

Anni Konsap on juristi haridusega planeerija, kes täidab igapäevaselt konsultatsiooniette võtte Skepast&Puhkim OÜ tegevjuhi rolli. Administratiivse juhtimise kõrval süveneb ta üha enam ka planeeringute sisulisse korraldamisse. Ta juhib erineva suurusega projekte ning tegutseb planeerijana näiteks Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringus. Lisaks on ta Eesti Planeerijate Ühingu juhatuse liige. Anni Konsap peab oma südameasjaks planeerija rolli selgitamist ja mõtestamist nii valdkonna sees kui ka sellest väljaspool.

Kadri Leetmaa

Osalised kohaliku omavalitsuse planeerimises – kes loob plaani ja mis saab pärast plaani?

Planeerimises on oluline koosloome ja kaasamine. See koolituse osa vaatleb, millised osapooltega on tavaliselt planeerimises oluline arvestada nii sisendinfo saamiseks, rahulolu loomiseks kui ka planeeritu realiseerumiseks, sest suurt osa muutustest meie linnades ja valdades viivad ellu kohaliku omavalitsuse partnerid.

- Suurt osa ruumist ei tee valmis avalik sektor. Planeerimise ja ruumiloome olemuslik osa on kommunikatsioon ja koosloome ruumi tegelike muutjatega.
- Me elame alati poolikus ruumis! Tegelik heaolu rullub lahti „poolikus ruumis“, teel unistusteplaneeringuni. Planeerida tuleb ka ruumi vahepealseid olekuid.
- Olulised osalised ruumi muutumise teekonnal võivad jääda märkamata.
- On vaja märgata ja juhtida ka olulise mõjuga ruumiprotsesse väljaspool formaalset planeerimise rada.

Kadri Leetmaa on Tartu Ülikooli inimgeograafia kaasprofessor ja geograafia osakonna juhataja. Tema peamised uurimissuunad teadlasena on olnud ruumiline ebavõrdsus – segregatsioon ja regionaalne ebavõrdsus – ning planeerimine ja poliitika, mis ebavõrdsust mõjutavad. Ruumilise planeerimise valdkonnas töötab Kadri peamiselt *governance*-teemadega ning täpsemalt planeerimisprotsessi osaliste dünaamikaga.

Silver Sternfeldt

Keskkonnapsühholoogia ruumiloomes

Keskkonnapsühholoogia aitab mõista, kuidas füüsiline keskkond mõjutab inimeste käitumist, heaolu ja produktiivsust. Koolitusel saad lühiülevaate teaduslikest põhimõtetest, mis toetavad erinevate ruumikasutajate vajadusi ning teadmisi, kuidas kavandada ruume, mis toetavad stressist taastumist, keskendumist, töötamist, õppimist, koostööd ja positiivseid kogemusi.

- Keskkonnapsühholoogia on interdistsiplinaarne teadusharu, mis uurib inimeste ja nende keskkonna vahelisi seoseid. Keskkonnapsühholoogia eesmärk on mõista, kuidas keskkond mõjutab inimeste käitumist, heaolu ja tervist, mõtteid, tundeid ja hoiakuid, ning vastupidi, kuidas ja miks inimesed kujundavad ja muudavad oma keskkonda.
- Person-Environment Fit ehk inimese ja keskkonna sobivus näitab, kuidas inimese omadused ja vajadused sobivad kokku keskkonna omaduste ja nõudmistega. Inimkeskne keskkond ehk inimorganismi eripärade ja keskkonnatingimuste kooskõla

võimaldab kõrgemat heaolu ja paremat sooritus. Inimkeskne võiks olla sealjuures ka tõendus- ja teaduspõhine.

- Keskmise kontorihoone puhul moodustavad hoone eluea jooksul ehituskulud kogukuludest tavaliselt 10–20% ja 80-90% moodustavad tööjõukulud. Mõistlik on ehitada selline hoone, kus kasutajad saavad segamatult tegeleda sellega, millega nad on tulnud sinna tegelema mitte ei pea kulutama ressursi sooritust, heaolu ja taastumist pärssivate teguritega võitlemise peale.
- Inimesed loovad oma ümbrusega emotsionaalseid ja tähenduslikke sidemeid. Kui keskkond tundub oma, on turvaline ja taastav ning inimesele tähenduslik, siis tekib selle kohaga seotud paigaidentiteet ja paigakiindumus. Tegemist on nõ lemmikpaikadega, mis pakuvad inimestele võimalust kogeda midagi positiivset, taastuda stressist, reguleerida oma emotsioone ning jõuda oma mõtetes ja otsustes selgusele. See suurendab heaolu, osalussoovi ruumiotsuste tegemisel ja hoolimist sellest paigast. See omakorda toetab kogukonna sidusust ja sotsiaalset jätkusuutlikkust.

Lisalugemist:

- Steg, L., Van Den Berg, A. E., & De Groot, J. I. (2018). Environmental psychology: History, scope, and methods. *Environmental psychology: An introduction*, 1-11.

Silver Sternfeldt on keskkonnapsühholoog, kes tegeleb tõenduspõhise inimkeskse ruumiloo uurimise ja õpetamisega. Silver on olnud keskkonnapsühholoogia õppejõud Tallinna Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ja Eesti Kunstiakadeemias ning töötanud Tartu Ülikoolis Ülemiste linnaku tervise mudeli mõõdikute väljatöötamisega. Praegu töötab Silver TalTechi Targa linna tippkeskuses ning uurib inimeste heaolu linnaruumis ja sotsiaalset aktsepteerimist uute tehnoloogiate kasutuselevõtul linnakeskkonnas. Koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga ja Sisekaitseakadeemiaga viib Silver läbi Turvalise ruumiloo koolitusi ning osaleb Kliimaministeeriumi kokku kutsutud ekspertrühma töös Tänavaruumi giidi koostamiseks.

Ministeeriumi minutid: Kadri Möller

Linnade elurikkus – EL looduse taastamise määrusest tulenevad nõuded

- 2024 augustis jõustus EL looduse taastamise määrus, kus on toodud eraldi nõuded linnaökosüsteemide taastamisele.
- Kõik liikmesriigid peavad koostama septembriks 2026 looduse taastamise kava, kus tuleb seada eesmärgid muuhulgas linnade rohealade kogupindala säilitamisele ja ka suurendamisele.
- Kliimakindla majanduse seaduse eelnõus on sätestatud kohustus linnalooduse kava koostamiseks linnadele kui asustusüksutele, kus on rohkem kui 10 000 elanikku.

- Keskkonnainvesteeringute Keskusest on võimalik toetust taotleda linnade elurikkuse suurendamiseks.

Lisalugemist:

- [EL looduse taastamise määrus \(2024\)](#)
- [KIK toetusmeede: Kohalike energia- ja kliimakavade koostamine ning linnade elurikkuse suurendamine](#)

Kadri Möller töötab Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonnas nõunikuna, kus tema üheks tööülesandeks on EL looduse taastamise määruse rakendamine. On osalenud ka KIK linnade elurikkuse toetusmeetme väljatöötamisel. Ministeeriumis on Kadri töötanud üle 20 aasta, peamiseks tööülesandeks on olnud EL looduskaitsepoliitika rakendamine ja looduskaitse rahastamine. Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna põhiülesandeks on looduskaitse ja laiemalt elurikkuse kaitse poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine.

Age Poom

Kestlik, puhas ja tervislik elukeskkond

Käsitleme sessioonis füüsilise elukeskkonna ja tänavaruumi kvaliteeti, kuidas me seda ruumikasutajatena tajume ning millist mõju see meie tervisele ja liikumisvalikutele avaldab. Arutleme, kui kättesaadav on kestlik ja tervislik keskkond elanikkonnale ning kuivõrd võib see varieeruda sotsiaalmajanduslike rühmade lõikes. Arutame, kuidas arvestada ruumiloomes elukeskkonna kvaliteedi ja ruumilise kättesaadavuse parameetritega.

- Turvaline, puhas, tervislik ja kestlik keskkond on inimõigus (ÜRO inimõiguste nõukoja resolutsioon 48/13, 08.10.2021, ÜRO peaassamblee resolutsioon 28.07.2022).
- Iga kaheksas surm Euroopas tuleneb halbadest keskkonnatingimustest (EEA 2019).
- Õhusaaste, liiklusrüüa ja kõrge temperatuur on kõige kahjulikumad keskkonnatingimused, millega elukeskkonnas kokku puutume. Elurikkad ja mitmekesised haljasalad aitavad tervisekahju vähendada ja uusi võimekusi luua.
- Elu- ja liikumiskeskkonna kvaliteet mõjutab igaühe liikumisviiside valikuid, nendest tuleneva keskkonnakoormuse teket ja seega ka kaasliiklejatele avalduvat keskkonna- ja tervisemõju.
- Iga uus hoone muudab olemasolevat ruumi ja selle kasutust, sh sealseid inimvoogusid ja liikluskõormust, ökosüsteemi ja keskkonnaseisundit. Sellest tulenevalt avaldab hoone ja selle lähikõrbrus mõju nii kohalikule ruumikasutajale kui ka piirkonnas liikujale.
- Ruumiloomega saab kujundada elukeskkonna kvaliteeti, inimeste liikumisharjumusi ning tervisele ja heaolule avalduvat mõju.

Lisalugemist:

- Douglas, O., Lennon, M. and Scott, M., 2017. [Green space benefits for health and well-being: A life-course approach for urban planning, design and management](#). *Cities*, 66: 53-62.
- Hunter, R.F., Nieuwenhuijsen, M., Fabian, C., Murphy, N., O'Hara, K., Rappe, E., Sallis, J.F., Lambert, E.V., Duenas, O.L.S., Sugiyama, T. and Kahlmeier, S., 2023. [Advancing urban green and blue space contributions to public health](#). *The Lancet Public Health*, 8(9): e735-e742.
- Khreis, H., Williams, H., Abdollahpour, S. S., van den Bosch, M., Mudu, P., Tainio, M., Poom, A., Sohrabi, S. and Hankey, S. (2024). [The nexus of transportation, the built environment, air pollution and health](#). *Cities & Health*, 1-20.
- Lin, D.Y., Waller, S.T. and Lin, M.Y., 2024. [A Review of Urban Planning Approaches to Reduce Air Pollution Exposures](#). *Current Environmental Health Reports*, 11: 1–10.
- Mouratidis, K., 2021. [Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being](#). *Cities*, 115: 103229.
- Mueller, N., Rojas-Rueda, D., Khreis, H., Cirach, M., Andrés, D., Ballester, J., Bartoll, X., Daher, C., Deluca, A., Echave, C. and Milà, C., 2020. [Changing the urban design of cities for health: The superblock model](#). *Environment International*, 134: 105132.
- Nieuwenhuijsen, M.J., 2021. [New urban models for more sustainable, liveable and healthier cities post covid19: reducing air pollution, noise and heat island effects and increasing green space and physical activity](#). *Environment International*, 157: 106850.
- Pineo, H., 2022. [Towards healthy urbanism: inclusive, equitable and sustainable \(THRIVES\)—an urban design and planning framework from theory to praxis](#). *Cities & Health*, 6(5): 974-992.
- Poom, A., Willberg, E. and Toivonen, T., 2021. [Environmental exposure during travel: A research review and suggestions forward](#). *Health & Place*, 70: 102584.
- Sharifi, A., Pathak, M., Joshi, C. and He, B.J., 2021. [A systematic review of the health co-benefits of urban climate change adaptation](#). *Sustainable Cities and Society*, 74: 103190.
- Sharma, A.K., Sharma, M., Sharma, A.K. and Sharma, M., 2023. [Mapping the impact of environmental pollutants on human health and environment: A systematic review and meta-analysis](#). *Journal of Geochemical Exploration*, 107325.
- Willberg, E., Poom, A., Helle, J. and Toivonen, T., 2023. [Cyclists' exposure to air pollution, noise, and greenery: a population-level spatial analysis approach](#). *International Journal of Health Geographics*, 22(1), 5.

Age Poom on inimgeograaf, kes tunneb huvi inimese ja keskkonna vastastiksuhte, inimeste liikuvuse, kättesaadavuse, linnageograafia ja kestliku arengu küsimuste vastu. Ta uurib liikuvust ja tegevusrume nii füüsilise kui ka sotsiaalse keskkonna kontekstis. Oma töös põimib ta inimeste liikumist ja keskkonnakvaliteeti iseloomustavaid ruumiandmeid inimeste taju ja arvamusi väljendavate andmekogudega, et aidata kujundada kestlikumat keskkonda ning toetada tervislikku liikumist.

Riin Alatalu

Kultuuriväärtused, ruumiloome ja avalik huvi

Kultuuriväärtused on kohaliku identiteedi pärusosa, nende mõtestamine ja kaitse on kõigi asi. Kultuuripärand on ka ruumiloome ja regionaalpoliitika alus. Ettekanne keskendub muinsuskaitse eesmärkide ja otsustusprotsesside mõtestamisele ja sidumisele kohalike näidetega.

- Muinsuskaitse tegeleb väärtuste hoidmise ja väärtushinnangute kujundamisega.
- Muinsuskaitse otsused on vastutus – muinsuskaitse valikud mõjutavad teadmisi ühiskonnast ja ajaloost.
- Väärtuste hoidmine on kogu ühiskonna vastutus, eraomanikud vajavad toetust ja tunnustust
- Muinsuskaitse on eksisteerivatest normidest hoolimata raskelt reglementeeritav, väga palju otsuseid sõltub objektist endast ja kontekstist.

Lisalugemist:

- muinsuskaitseamet.ee
- digiteek.artun.ee
- [Sabina Kaukis Pärandihaldus kohalikul tasandil. Pärandikorraldus Muhu valla näitel ning soovitud pärandihoiu meetmete osas](#)
- Eesti keeles: [Anu Seidla, Riin Alatalu, Boris Dubovik: Vanalinn, minu lemmik!](#) Vene keeles: [Anu Seidla, Riin Alatalu, Boris Dubovik: Vanalinn, minu lemmik!](#)
- [Riin Alatalu, Fredi Toms. Minu sajand. Muinsuskaitse ja Fredi Toms.](#)
- [Restaureerimise käsiraamat](#)

Riin Alatalu on rahvusvaheliselt tunnustatud kultuuripärandi ekspert – ta on üleilmse muinsuskaitse ekspertorganisatsiooni ICOMOSi asepresident, Eesti Kunstiakadeemia UNESCO kultuuripärandi uuringute õppetooli koordinaator ja Muinsuskaitse nõukogu aseesimees. Riin Alatalul on pikaajaline töökogemus Muinsuskaitseametis, Tallinna Kultuuriväärtuste Ametis, Kultuuriministeeriumis ja Eesti Kunstiakadeemias.

Jiři Tintera

Hea avaliku ruumi roll kahanevate linnade kontekstis Valga linna näitel

Atraktiivne keskkond ja hea avalik ruum mõjutavad seda, kuidas inimesed tunnevad ennast oma kodulinna. Elanikud, kes tunnevad uhkust oma kodukoha üle, kaaluvad vähem ära kolimist. Avaliku ruumi kvaliteedi tõstmine on üks vähestest tööriistadest, mida kohalik omavalitsus saab kasutada elanikkonna kahanemise vastu võitlemiseks.

- Atraktiivne elukeskkond ja ehituspärand mängivad olulist rolli võitluses kahanemise tagajärgedega.
- Inimesed seovad end oma elukohaga linnaruumi, eriti kesklinna kaudu.
- Kui erasektori investeeringud on minimaalsed, siis peavad kohalikud omavalitsused tagama elanikele kvaliteetse linnaruumi ja eluasemed.
- Hoonete kaitsestaatus ei tohi olla kohalikele omavalitsustele ettekäändeks tegevusetuseks.
- Mida vähem inimesi kolib pealinna, seda vähem uusi hooneid peame neile ehitama ning seda väiksem on meie keskkonnajälg.

Lisalugemist:

- [Valga elav linnasüda. Kahaneva linna elanike uhkuse taastamine. "Elavad vanalinnad: Valga" \(2023\)](#)
- Hea linnaruumi roll kahanemisega kohanemisel – Valga lugu PDF
- Kodukoha kompassi tööleht PDF

Jiri Tintera on volitatud arhitekt-ekspert, Tartu linnaarhitekt ning TalTechi Tartu kolledži vanemlektor. Tal on magistrikraad Tšehhi Tehnikaülikoolist Prahas (2007) ja doktorikraad Tallinna Tehnikaülikoolist (2019). Tema doktoritöö keskendus kahanevate linnade elukeskkonna taaselustamisele Valga linna näitel. Aastatel 2013–2023 töötas ta Valga vallavalitsuses vallaarhitektina, panustades linnaruumi arendamisse ja kvaliteetse elukeskkonna kujundamisse.

Toomas Tammis

Linnad vabal turul

Keskendun viimaste aastakümnete suundumusele arendada üha suuremaid linnaalasid tervikuna ja samaaegselt, mis muudab need piirkonnad paratamatult üheülbaliseks ning vaid kindlale kasutajagrupile suunatud tooteks. On oluline näha selliste arengute ohte – need soodustavad segregatsiooni ja vaesutavad üldist „linnaelu“. Kuigi arhitektuuril on siin oma roll pakkuda võimalikult mitmekesiseid kasutusvõimalusi, on määravamad siiski linna ja planeerimise tasandi otsused.

- Linnasid ja asulaid arendatakse (kavandatakse ja ehitatakse) läbi planeeringute, mis määravad ehitusõiguse konkreetsetel kinnistutel.
- Ajalooliselt on linna ja asulaid ehitatud üksikute suhteliselt väikeste kinnistute kaupa, nüüd on arenduste mastaap kohati paisunud väikese linnaosa või asumi suuruseks.
- Detailplaneeringute läbiviimine on enamasti delegeeritud eraomanikule ja seeläbi on planeeringud ja nende järgi ehitatud keskkond suures osas allutatud konkreetsele äriplaanile ning käsitletavad vabal turul täpsele sihtgrupile suunatud toodetena.

- Linn ja iga muu asula on seeläbi mõneti paratamatult äriplaanidele vastavate toodete väli, aga alati ka sotsiaalne ja intellektuaalne kooslus, milles peavad selle elanikud leidma elamis- ja tegutsemisvabaduse.

Lisalugemist:

- Kapital, turg ja kasutaja – uued osalised taasiseseisvunud Eesti linnaplaneerimises; Eesti linnaehituse ajalugu 1918-2020 376-468; toim. Epp Lankots, Triin Ojari, Eesti Kunstiakadeemia 2024
- [Lõpetamata linn. Tallinna linnaehituslikud visioonid; toim. Pille Epner; Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuri ja linnaplaneerimise osakond 2021](#)
- [Plats! Väärikas kahanemine, näituse kataloog; koostajad Kalle Vellevoog, Jiří Tintěra, Garri Raagma; toim. Triin Ojari; Eesti Arhitektuurikeskus; Tallinn 2020](#)
- Katkestuste linn; Toomas Tammis; Ehituskunst. Estonian Architectural Review, 50-65, 2008

Toomas Tammis on lõpetanud arhitektuuri eriala nii EKAs kui Architectural Association School of Architecture'is Londonis. 2003. aastast on ta EKA arhitektuuriteaduskonna professor ning aastatel 2011–2017 ka teaduskonna dekaan. Aastatel 2012-2017 oli Toomas ajakirja Ehituskunst ja 2018-2022 arhitektuuriajakirja Maja toimetuskolleegiumi liige. Toomas Tammis on praktiseeriv arhitekt ja arhitektuurbüroo Arhitektuuriagentuur üks asutajatest.

Alvin Järving

Renoveerimisvajaduseta ruum – muutuva sisuga kestlik hoone

Mis tagab hoonete pika eluea ja kuidas planeerida hooneid selliselt, et kasutuse muutus ei tooks kaasa lammutuse vajadust? Millised on adaptiivse arhitektuuri põhimõtted ja kuidas planeerida avalikele hoonetele kohanemisvõime ennustamatu tulevikuga? Millised on erinevused kohanemisvõimeliste hoonete projekteerimise lähteülesannetes ja arhitektuurses ülesehituses?

- Hoonefondi madalat jalajälge tagab hoonete maksimaalselt pikk kasutus
- 50 aastase olelusringi asemel võiksime planeerida töökindlaid renoveerimisvajaduseta hooneid
- Hooned langevad kasutusest välja uute funktsioonide jaoks sobimatuse tõttu mitte ehitusliku vananemise tõttu
- Pika kasutusaja tagamiseks peavad uued hooned olema muudetavad ja kohandatavad uutele funktsioonidele
- Pika kasutusega hoonete planeerimisel tuleb arvestada eri stsenaariumitega ja tagama võimalikkus teadmata muudatusteks
- Muutus mõtlemises – funktsiooni kesksuse asemel ruumitüüpide põhine mõtlemine

Alvin Järving on arhitektuuribüroo Arhitekt Must üks asutajatest. Alates 2023 aastast on Alvin ka EKA doktorant. Oma doktoritöö raames uurib ta hoonete eluea tõstmise võimalusi ning muutuseid, mis sellega arhitektuuris kaasnevad. Alvini uurimuse eesmärgiks on renoveerimisvajaduseta ruum, mis suudab kohaneda ja taluda muutusi ilma oma põhiolemust muutmata, keskendudes struktuursele, programmilistele ja linnalistele muutujatele ja väärtustele, millega arvestada säilenõtku arhitektuuri loomisel.

Kadri-Ann Kertsmik

Kestlikud hooned - kuidas hinnata ja vähendada nende süsinikujalajälge?

Koolitus keskendub hoonete süsinikujalajälje hindamisele ja kohalike omavalitsuste võimalustele toetada ajas vastupidavate ning madala süsinikujalajäljega hoonete loomist. Tuginedes Eesti süsinikujalajälje meetodile ja Tallinna Tehnikaülikooli teadlaste raportile "Kaasaegse puitarhitektuuri kestvus", analüüsitakse riigigümnaasiumi näitel puitarhitektuuri fassaadilahenduse kestvust ning nende mõju hoone süsinikujalajäljele ja ajas vastupidavusele.

- **Eelistage renoveerimist uutele hoonetele:** Olemasolevate hoonete renoveerimine vähendab materjalide tarbimist ja energiakasutust ning pikendab olemasolevate hoonete eluiga, aidates oluliselt vähendada ehitatud keskkonna süsinikujalajälge.
- **Ükski materjal pole iseenesest „rohelisem“ kui teine:** Ehitusmaterjali keskkonnamõju sõltub sellest, kuidas ja kus seda kasutatakse. Õigesti valitud ja sobivalt rakendatud materjalid aitavad saavutada kestlikumaid ja ajas vastupidavaid tulemusi.
- **Kohaliku omavalitsuse roll on võtmetähtsusega:** Planeeringute, arhitektuurivõistluste ja targa tellijana toimides saab oluliselt kujundada ehitatud keskkonna mõju kliimale ja toetada kestlike lahendusi.
- **Avalikud hooned kui eeskuju:** Avalikud hooned peaksid olema valdkonna jaoks inspiratsiooniks, näidates, kuidas hooneid kestlikult ja kauapüsivalt arendada ja hallata.
- **Planeeringud kui suur pilt:** Planeeringute kaudu saab vaadata tervikut – kuidas kujundada ruumi - infrastruktuuri ja hooneid nii, et need toetaksid jätkusuutlikku ja kliimamuutustele vastupidavat keskkonda. Hoonete süsinikujalajälje arvutus üksi ei aita vähendada hoonetest tekkivat keskkonnamõju.

Lisalugemist:

- [Kaasaegsete puithoonete kestvus](#)
- [Hoonete süsinikujalajälg](#)
- [INTERVJUU | Ehitusekspert: puidust ehitamine ei ole nii kliimasäästlik, kui arvatakse](#)
- [ARVAMUS | Kas A-energiaklass näitab ikka keskkonnasäästlikkust?](#)

Kadri-Ann Kertsmikul on ligi kümneaastane kogemus ehitatud keskkonna valdkonnas, alustades arhitektina Sweco Projekt AS-s ning olles tänaseks jätkusuutlikkuse eestkõnelejana Riigi Kinnisvaras (RKAS) ning Tallinna Tehnikaülikoolis (TalTechis). Oma igapäevatöös ühendab ta teaduse ja praktilise kogemuse, et viia ellu jätkusuutlikke

lahendusi. Ta on koolitanud sadu inimesi nii era- kui ka avalikus sektoris, olles usaldusväärne partner kursuste ja loengute andmisel. Täna on Kadri-Ann doktorant-nooremteadur TalTech-is, keskendudes renoveeritavate hoonete süsinikujalajäljele ja hoonete keskkonnasäästliku arendamise projektijuht RKAS-is, nõustades kliente ning analüüsides arendusprojekte.

Tiit Remm

Ruumisemiootika: tähenduse ja kultuuri loome ruumi kaudu

Ruumiloomes suunab keskkonna tõlgendamisi ning sekkub tähenduslikesse maailmadesse. Ettekanne selgitab, mil moel on ruumiline keskkond tähenduslik, ning annab tööriistu selle mõistmiseks ja suunamiseks.

- Kvaliteetne ruum on tähenduslik.
- Ruumi tähendus algab lihtsast kasutusvõimaluste ära tundmisest. Tähendused sõltuvad tõlgendaja võimetest, vajadustest ja huvidest, tema tähenduslikust maailmast – nii inimese kui teiste organismide omast.
- Ruumiline keskkond on osa kultuurist, see viitab kasutusvõimalustele, reeglitele, sotsiaalsetele suhetele ja olukordadele, kannab ideoloogiaid ja võimaldab teoks teha utoopilisi tegelikkusi.
- Samm-sammulise protseduurina raiub ruumiloomes tähendusi ja maailmavaadet kivisse. Samas on planeerimine tähendusliku maailma üle läbi rääkimine, toob dialoogi kokku eri vaateid ning loob uusi osalisi, kel oma vaade ja hää.

Lisalugemist:

- [Lindström, K. \(2018\). Maastikusemiootika. – Kull, K.; Salupere, S. \(Toim.\). Semiootika. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. \(426-447\).](#)
- [Magnus, Riin; Mäekivi, Nelly \(2018\). Paljuliigiline linn. Sirp. 2, 8–9, 12.01.2018.](#)
- [Remm, T. \(2018\). Linnasemiootika. – Kull, K.; Salupere, S. \(Toim.\). Semiootika. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. \(448-469\).](#)

Tiit Remm on Tartu Ülikooli semiootika teadur. Tegeledes ruumi- ja linnasemiootikaga, keskendub ta tähendusloomele kultuuri, ühiskonna ja looduse kokkupuutes ning eelkõige avaliku ruumi puhul, mh Tartus ja väikelinnade keskväljakute näitel.

Gen Mandre

Looduslike protsesside ja kaasaegse maastikuarhitektuuri sümbioos kestliku linnakeskkonna loomisel

Ettekanne keskendub sellele, kuidas looduslikud protsessid ja kaasaegne maastikuarhitektuur saavad ühiselt kujundada linnaruumi, mis on ühtaegu funktsionaalne ja visuaalselt nauditav. Erilise tähelepanu all on looduspõhised sademeveelahendused, mis toimivad keskkonnasõbralike ja linnaruumi rikastavate lahendustena, aidates luua kliimamuutustele vastupidavamad ja elurikkamat elukeskkonda. Ettekandes käsitletakse põhimõtteid ja praktilisi näiteid, mis näitavad, kuidas koostöö ja innovatsioon võimaldavad kujundada kestlikku ning esteetilist linnakeskkonda.

Probleemide ja lahendamist vajavate küsimuste kaardistamine on eduka kavandamise alustala. See aitab selgelt mõista, millised väljakutsed ja vajadused tuleb lahendada. Kavandamise protsessis on hädavajalik, et kõik osapooled – sh spetsialistid, ametnikud ja kogukond – teeksid koostööd ning jagaksid ühist arusaama, miks, mida ja kuidas planeeritakse. Ilma tõhusa suhtluseta võivad tekkida arusaamatused, mis pärsvivad lõpptulemuse kvaliteeti.

Looduspõhised sademeveelahendused on suurepärane näide, kuidas lahendada samaaegselt mitmeid probleeme:

- **Looduspõhised lahendused on mitmekülgsed ja tõhusad** – need mitte ainult ei aita hallata sademevett ja vältida üleujutusi, vaid rikastavad ka linnaruumi, parandades elukvaliteeti ja suurendades elurikkust.
- **Kliimamuutustega kohanemine on lahutamatu osa kaasaegsest linnaplaneerimisest** – sademeveelahendused on olulised vahendid linnade vastupanuvõime suurendamiseks kliimamuutustele. Nende lahenduste kombineerimine traditsioonilise torustikuga võimaldab luua hübriidsüsteeme, mis tagavad tõhusa vee juhtimise nii suurte sademete korral kui ka igapäevase koormuse puhul, pakkudes paindlikkust ja usaldusväärsust erinevates tingimustes.
- **Koostöö ja innovatsioon on kestliku linnaruumi loomise võtmed** – edukate lahenduste väljatöötamine nõuab projekteerijate, inseneride, kogukondade ja ametnike tihedat koostööd.
- **Funktsionaalsus ja esteetika võivad käia käsikäes** – looduspõhised lahendused on näide sellest, kuidas praktilised lahendused saavad ühtlasi olla visuaalselt nauditavad ja parandada linna avaliku ruumi kvaliteeti.
- **Looduslike protsesside integreerimine linnaelusse toetab elurikkust** – linnadesse toodud ökosüsteemiteenused, nagu vee puhastamine, selle mahu vähendamine ja elupaikade loomine, aitavad luua tervislikuma ja jätkusuutlikuma elukeskkonna.

Lisalugemist:

- [ERR: Valga Pedeli jõe äärde rajati uudne sademeveekraav](#)
- [LIFE UrbanStorm: SUDS kavandamise tööriistakast](#)
- [LIFE UrbanStorm: Eesti kliimasse sobivate säästvate sademeveelahenduste käsiraamat](#)

- [Eesti kliimasse sobivate säästvate sademeveelahenduste käsiraamatu lühikokkuvõte](#)
- Balto Keskkonnafoorumi projekt looduspõhiste lahenduste projekt linnaliste alade kliimakindluse parandamiseks Eestis ja Lätis
<https://lifelatestadapt.viimsivald.ee/et/home-eesti/>

Gen Mandre on maastikuarhitekt, kes on pühendunud looduspõhiste sademeveelahenduste integreerimisele meie igapäevasesse elukeskkonda ja kelle eesmärk on kavandada ruume, mis mitte ainult ei paranda linnade vee majandamist, vaid loovad ka kaunimat, tervislikumat ja kliimamuutustele vastupidavamat keskkonda. Mandre on Eestis nende lahenduste eestvedaja ja praktiseerija juba üle 10 aasta.

Ministeeriumi minutid: Kersti Türk

Suure veevõtuga põhjaveehaarete kavandamine ja põhjaveevarude hindamine

Ettekandes selgitatakse suure veevõtuga põhjaveehaarete kavandamist, rajamist ning põhjaveevarude hindamist ja kehtestamist. Täpsustatakse, mis on suur veevõtt ja millal on veevõtu planeerimisel vajalik põhjaveevaru hinnata ja kehtestada. Lisaks selgitatakse, miks on vee liigvähendamine keelatud, mis võib põhjustada põhjavee liigvähendamist ning millised võivad olla selle tagajärjed.

- Maakera veest on soolane (ookeanid) 97 % ja magevesi 3%. Mageveest omakorda 68,7 % on liustike vesi, 30,1 % põhjavesi, 0,8 % igikeltsa vesi ja 0,4 % pinnavesi ja atmosfäärivesi. Põhjavesi annab peaaegu poole kogu maailma joogiveest ja umbes kolmandiku tööstuse jaoks vajalikust veest. Praegu kasutatakse karjakasvatuses, toiduainete ja tööstuskultuuride põllumajanduslikul tootmisel 70% ülemaailmsest põhjaveevõtust ja veelgi suurem on see protsent kuivades ja poolkuivades piirkondades.
- Veepuuduse suurenemise ja pinnavee kättesaadavuse vähenemisega inimtegevuse ja kliimamuutuste tõttu suureneb sõltuvus põhjaveest ja surve põhjaveele.
- Põhjavee kasutamise ja kaitse kavandamisel tuleb arvestada põhjavee loodusliku ressursiga, tagada põhjavee võtmise ja taastumise tasakaal ning vältida põhjavee liigvähendamist.
- Joogiveehaarde asukoha valikul tuleb lähtuda sanitaarkaitseala moodustamise võimalikkusest, andmetest pinna- ja põhjavee kvaliteedi ja koguse ja kehtestatud põhjaveevaru kohta ning joogiveehaarde valgala ja toiteala kaitsmise võimalustest.

Lisalugemist:

- [Keskkonnaministri määrus](#)
- [ÜRO 2022 a maailma veearuanne „Põhjavesi: nähtamatust nähtavaks“](#)
- [ÜRO aruande veebileht](#)
- [IGRAC koduleht](#)

- Veel raporteid vee kohta: <https://www.unesco.org/en/wwap?hub=68313>
- [ERR: "Viimsi veekriisile jätkusuutlikku lahendust ei paista"](#)
- [ERR: "Professor: Tallinna rõngasvaldades terendab veenappus"](#)
- <https://keskkonnaportaali.ee/et/teemad/vesi/pohjavesi>
- <https://kliimaministeerium.ee/merendus-veekeskond/vesi/pohjavesi>

Kersti Türk on Kliimaministeeriumi veeosakonna nõunik, kelle tegevusvaldkonnaks on põhjavee kasutamine ja kaitse. Tema tööülesandeks on tagada ja hoida põhjavee head seisundit õigusloome ning projektide arendamise kaudu. Varasemalt on ta töötanud Eesti Geoloogiakeskuses, AS-is Tallinna Vesi ning AS-is Infragate Eesti põhjavee spetsialistina. Ta on tegelenud põhjaveevarude otsingute ja uuringutega, joogivee tootmise protsesside korraldamisega, puurkaevude projekteerimisega ja tehnilise seisundi hindamisega ning erinevate ühisveevärgi arendamise rahastustaotluste koostamisega.

Karin Bachmann

Uued vanad linnad

Kaasaegne linnakujundus liigub mingis mõttes tagasi: liigutakse looduslike protsesside kasutamise ja taaskasutamise juurde, ehitatakse vanadest materjalidest, säilitatakse looduskooslusi. Uute tehnoloogiate ja protsesside kokkusobitamine on ennekõike mõtteviisi küsimus, mis sageli uutel/vanadel mõtetel teoks saada ei lase. Vaatame erinevaid väliruumi, kus neid lahendusi on kasutatud, mis sellele on eelnenud ja kas need võiks hakata üldisemaid arusaamu muutma.

- Elurikas linnaruum on ennekõike oluline meie endi heaolule.
- Kõik otsused mõjutavad suuremaid kontekste - nii hästi kui halvasti. Kui me hoiame oma linna elurikkana ja seome ta rohevõrgustikesse, toimivalt, siis mõjutab see positiivselt ka linnast väljaspool asuvaid ökosüsteeme.
- Taaskasutus on ennekõike mõistlik, sest meie ressursid ei ole lõppematud.
- Vanade materjalide kasutamine nõuab oluliselt rohkem loovust, kui uute materjalidega kujundamine.
- Elurikkus ei tähenda seda, et haljasalad ei hooldata - täielik sekkumatus on vaid üks meetod. Aga linnalooduse oskuslik suunamine ja koosluste komponeerimine tagab elurikkuse, puhkeväärtuse ja ka loodushariduse eesmärgid.

Lisalugemist:

- [POSTIMEES: Aveliina Helm: meie majandusmudelil puudub looduse hüvede väärtustamine](#)
- [SIRP: Järgmine suur samm on ette võtta paljud väiksed asjad](#)
- [EESTIMAA LOODUSE FOND: Igaühe looduskaitse. Aveliina Helm: Miks meil elurikkust vaja on?](#)
- [Igaühe looduskaitse | Aveliina Helm | TEDxTallinn](#)
- [SIRP: Muruniiduki kujundatud linn](#)
- [ÖÖÜLIKOOLI LOENG: Pärandatud rikkus](#)

Karin Bachmann on volitatud maastikuarhitekt-ekspert ja partner maastikuarhitektuuribüroos OÜ Kino. Ta on Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuri ja linnaplaneerimise doktorant, kelle uurimistöö keskendub elurikkuse suurendamisele linnaruumis. Bachmann on üks Kureeritud Elurikkuse projekti eestvedajatest, mis oli osa Tartu 2024 Euroopa kultuuripealinna programmist ning mille eesmärk on tuua linnaruumi tagasi mitmekesine ja elujõuline loodus. Oma töös ühendab ta ökoloogilisi teadmisi ja maastikuarhitektuuri, et kujundada linnaruumi, mis toetab nii inimeste kui ka teiste liikide heaolu.

Ülar Mark

Veeuputus ja üleujutus

Miks ja mille poolest on vee äärde ehitamine erinev? Üleujutusohuga alad ja toimumise tõenäosus. Millises protsessi punktis peaks hoone omanik otsuseid tegema ja kes peaks ohtude eest hoiatama? Näited projektidest.

Lisalugemist:

- [Üleujutusosalade kaardirakendus](#)
- [Ehitusseadustik](#)
- [Veeseadus](#)
- [EL direktiiv üleujutusrisi hindamise ja maandamise kohta](#)
- IPCC kliimamuutuste raporti osad
- [Üleujutusega seotud riskide hindamise ajakohastamine \(2024, Kliimaministeerium\)](#)

Ülar Mark on Piritä jõe äärse Kalevi Jahtklubi hoone autor. Elab Lahemaal mere kaldal ja näinud Neeme poolsaarel enda projekteeritud maja põrandal põlvkõrgust vett. Projekteerinud Tahkuranda moodulmaja, mille põranda kõrgus on maapinnast 1,6 meetrit. Erialalt arhitekt ja purjetaja. Ametid: Narva linnaarhitekt, Arhitektide Liidu esimees, Arhitektuuribüroo Urban Mark asutaja, Majatehas Kodasema OÜ ja Kodea OÜ kaasasutaja, Veneetsia Biennaali Eesti väljapaneku "Joint Space" kuraator.

Merlin Rehema

Säästva liikuvuse ja ligipääsetavuse kavandamine: põhimõtted, printsiibid ja mõju elukeskkonnale

Miks rääkida liikuvusest, mitte ainult transpordist? Liikuvus keskendub inimese vajadustele ja võimalustele liikuda, arvestades ka nendega, kellel pole või kes ei saa või soovi autot kasutada, parandades ligipääsetavust ja vähendades keskkonnamõju. Liikuvus on inimese või kauba võimekus liikuda, hõlmates nii liikumisviise (nt jalgsi, bussiga) kui ka tingimusi, mis liikumist võimaldavad (nt ligipääsetavus, ohutus, ühendused). Transport on konkreetne

liikumisviis ja infrastruktuur, nagu autod, teed, rongid, jaamad jne. Ehk kokkuvõttes liikuvus on liikujakeskne, transport vahendikeskne.

Keskseks väljakutseks on luua selline keskkond, mis võimaldab inimestel teha jätkusuutlikke otsuseid, sest need on nende endi huvides ja liikuda neile sel hetkel sobivaima liikumisviisiga.

- Liikuvus ja ligipääsetavus on elukeskkonna kvaliteedi võtmetegurid:
 - Liikumisvajadus ja -viisid saavad alguse sellest, kuidas ja kuhu me eri funktsioone planeerime. Kompaktne ja mitmekesine maakasutus aitab vähendada vajadust autoga liikumiseks, sest töö, elukoht ja igapäevateenused (nt toidupood, töökohad, haridus, tervishoid) on omavahel lähestikku ja kergesti ligipääsetavad.
 - Planeerimisel tuleb arvestada piirkonna tihedust ja tagada hea ühenduvus –suunata areng ühistranspordiga hästi seotud piirkondadesse ja vältida hajumist, linnades toetada kompaktset arengut, maal kohalike teenuste kättesaadavust.
 - Konteksti mõistmisel on oluline küsida, kes, kuidas ja milleks ruumi kasutab ning kuidas sinna liigub.
- Liikumisvõrgustikud ja tervikteekonnad loovad sidusa ruumi:
 - Liikuvus on teenus nagu iga teine, ehk vajalikud võrgustikud ning ühendused tuleb planeerida ja rajada hiljemalt koos planeeringulahenduse ellu viimisega, - *"If you build it, they will come"*
 - Planeerimine peab keskenduma hästi ühendatud ja ohututele liikumisvõrgustikele, mis võimaldavad sujuvat liikumist erinevate sihtkohtade vahel ning erinevate liikumisviiside omavahelise kombineerimise toetamisele.
 - Ruumi tuleb jagada tasakaalustatult, et arvestada kõigi liiklejate (jalakäijad, ratturid, autojuhid) ning liikumise eesmärkide (inimeste või kaupade liikumine) ja vajadustega.
- Säästev liikuvus toob kasu inimestele, ühiskonnale ja keskkonnale:
 - Turvaline ja ligipääsetav liikumisvõimalus aitab kõigil – sh lastel, eakatel ja liikumisraskustega inimestel – jõuda tööle, kooli ja teenusteni ning toetab tervislikku eluviisi.
 - Majanduslikult aitab mitmekesine liikuvussüsteem ning autost sõltuvuse vähendamine alandada ka inimeste ja riigi kulusid, säästa aega ning luua uusi töökohti.
 - Keskkonna seisukohalt tähendab see vähem müra, vähem saastet, väiksemat süsinikuheidet ja loodusvarade säästlikumat kasutust – parem elukeskkond nii täna kui tulevikus.

Lisalugemist:

- [Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035](#)
- <https://kliimaministeerium.ee/liikuvus/transpordi-tulevik>
- [**Transpordiameti liikuvuse kavandamise valdkonna leht](#), ** kuhu on koondatud ka olulisemad andmed, rakendused, juhendmaterjalid jms
- [EL-i erinevaid transpordiga seotud teemasid koondav leht](#)

- [Säästva linnaliikuvuse kavade koostamise alusmaterjalid ekspertidele](#), mis sisaldab muuhulgas eraldi juhiseid väiksemate linnade liikuvuse kavandamiseks, soovitusi eri liikumisviisidega arvestamiseks ja muid materjale
- [NACTO juhendmaterjalid ja visuaalsed juhendid liikuvuse planeerimiseks](#)
- [Tervislik tänav Tartus juhend](#)
- [Tallinna rattastrateegia 2018-2027](#)
- [Soome rattateede planeerimise juhend](#)

Merlin Rehema on liikuvusekspert üle kümneaastase kogemusega kestliku liikumise ja jalakäijasõbraliku linnaruumi valdkonnas. Ta töötab Kliimaministeeriumi liikuvuse arengu ja investeeringute osakonnas. Varem on ta tegutsenud SEI Tallinnas ja Hendrikson & Co-s, panustades strateegiate, uuringute ja planeeringute koostamisse. Ta on ka Tartu Ülikooli kultuurigeograafia doktorant, uurides jalakäijate liikumist ja selle toetamise võimalusi linnaplaneerimise kaudu.

Karl Kupits

Taristu mõju looduskeskkonnale ja looduskeskkonna mõju taristule

Taristu planeerimisel tuleb arvestada kahesuunalise mõjuga – kuidas (tuleviku) kliima mõjutab taristu toimimist ja kasutatavust ja kuidas taristu mõjutab ümbritsevat keskkonda, mida tihti soovime ka ise tarbida.

Annan põgusa ülevaate sellest, kuidas planeerimisel oma mõtteid nendel teemadel süstematiseerida ja milliseid küsimusi endale ning planeerijatele esitada.

- Kliimamuutused toovad endaga kaasa:
 - tormide sagenemise ja intensiivistumise
 - sademete intensiivistumise
 - kuumalainete sagenemise ja intensiivistumise
- Taristu avaldab looduskeskkonnale mõju läbi kahe mehhanismi:
 - keskkonnavõtt (maavõtt, sh elupaigad, veevõtt, valguse muutmine, maavara võtt)
 - heide keskkonda (heide vette, heide õhku, müra, vibratsioon, jäätmete)

Lisalugemist:

- [Kliimamuutustega kohanemise arengukava | Kliimaministeerium](#)
- [Looduslähedased sademeveesüsteemid: Eesti kliimasse sobivate säästvate sademeveelahenduste käsiraamat](#)
- [Elurikas linn. Käsiraamat.](#)
- [Riigi Teataja: Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded](#)
- [Kohalike omavalitsuste tuule- ja päikeseenergia käsiraamat](#) (SEI Tallinn)

Karl Kupits on keskkonnakorraldus- ja konsultatsioonifirma Maves OÜ keskkonnamõju hindamise ekspert, kes on valdkonnas töötanud 25 aastat. Juhtinud erinevaid uuringuid ja mõjude hindamisi taristuprojektidele aga ka laiemalt strateegilistele kavadele.

Ministeeriumi minutid: Regina Viljasaar-Frenzel

Tänavaruumi kavandamise alustest

Juttu tuleb kolmest dokumendist, mis suunavad tänavaruumi kavandamist – senine linnatänavate standard, koostamisel olev tänavaruumi giid ning tulevane tänavaruumi standard. Vaatame, millised tegevused on toimumas ning milline materjal peaks edaspidi ruumiotsuste langetamisel abiks olema.

- Tekkimas on tööriistad kvaliteetse ruumi põhimõtete rakendamiseks ruumiotsustes
- Tänavaruum pole vaid liikumisruum, vaid on ka viibimisruum
- Ruumi tuleb kavandada lähtuvalt kõige nõrgemast liikujast
- Ohutu tänavaruumi alus on ohutu liikumiskiirus
- Tänavaruumis koonduvad keskkonnaprobleemid, aga seal saab nende leevendamiseks ka palju ära teha.

Lisalugemist:

- tanavagiid.ee

Regina Viljasaar-Frenzel on urbanist, kes töötab Kliimaministeeriumi ehituse ja elukeskkonna osakonnas. Ta tegeleb tänavaruumi kavandamise põhimõtete kaasajastamise ning ehitusvaldkonna digitaliseerimise edendamisega, aidates kujundada toimivamat ja kestlikumat linnaruumilist keskkonda.

Daniel Kotsjuba

Ligipääsetavus 2.0 ehk kuidas jõuda kasutajasõbraliku ruumilahenduseni?

Me räägime viimasel ajal päris palju ligipääsetavusest ning erinevatele kasutajagruppidele sobivast ruumiloomest. Aga kuidas jõuda praktikas selleni, et loodud ruumiline lahendus vastaks sisuliselt erinevate kasutajate vajadustele? Täielikku ligipääsetavust me ei saavuta vaid ehitusseadustikku näpuga järgides. Kompame ettekandes tähelepanekuid, millele võiks planeerimisprotsessis mõelda, et jõuda eesmärgini ja millisteni võimalusteni need veel viivad.

- Kasutajakesksus algab sellest kui me paneme kasutaja protsessi keskmesse.
- Ligipääsetavuseks vajame mõista inimest ning tema soove ja vajadusi – ehitusseadustiku täitmisest üksi ei piisa.

Lisalugemist:

- [Planeerimine.ee: Kõiki kaasav elukeskkond](http://Planeerimine.ee)
- [DOGA Inclusive Design Cases](#)
- Spence, C. [Senses of place: architectural design for the multisensory mind](#). *Cogn. Research* 5, 46 (2020).

Daniel Kostjuba on töötanud viis aastat Riigikantselei Avaliku sektori innovatsioonitiimi (Innotiimi) liikmena ja projektijuht-disainerina ning tema tegevus on olnud seotud kasutajakeskse disaini levitamise ja juurutamisega avalikus sektoris. Seda on ta teinud teenusedisaini projekte juhtides, disainialasel koolitamisel, võrgustiku ja koostöö edendamisel jpm. Täna töötab ta Eesti Kunstiakadeemias sotsiaalse disaini magistriõppekava juhina. Disainerina on ta keskendunud oma professionaalses töös lisaks ka kõiki kaasavale ehk kõigi ühiskonnagruppidega arvestavale disaini levitamisele ning rakendamisele.

Kaidi Põldoja

Hästi kavandatud taristu loob inimhõõtmelise linna

Kavandades tänapäevast inimhõõtmelist ja jätkusuutlikku linnaruumi ei saa taristu olla midagi eraldiseisvat, vaid peab olema osa linnaplaneerimise protsessist. Kuidas peab planeerimisprotsess olema läbi mõeldud, et see arvestaks ligipääsetavusega, aga ka looduspõhiste lahendustega nagu näiteks sademevee äravooluga, sellest oma ettekandes räägingi.

- Taristu kavandamisel on oluline seada eesmärgid tervikvaatest lähtuvalt – kui kavandame 15-minuti linna, siis peab see olema ka taristuprojektide eesmärk.
- Taristul on hoopis olulisem roll, kui oleme harjunud mõtlema – olulisem kui see, et hästi planeeritud taristu võimaldab kavandada kvaliteetset linnaruumi on MÕISTA, et juhuslikult kavandatud taristu TAKISTAB.
- Veel enne kavandama asumist on mõistlik peast läbi lasta kontrollküsimus – kas planeeritavat ikka tõesti on vaja? Taristuobjekti mõju on pea alati suur (keskkonna, sotsiaalne, eelarve jne) – kui probleem on võimalik lahendada väiksema sekkumisega nt sademevee ärajuhtimine looduspõhiste lahendustega, siis on see alati parem valik.
- Esimene samm kavandamisel peab olema ruumiline lahendus – see annab võimaluse hinnata vastavust suurtele eesmärkidele – ning seejärel tuleb leida ka tehniliselt kvaliteetne lahendus. Taristu kavandamine üldjuhul ei ole nullsumma mäng – võimalik on leida lahendusi, millest võidavad kõik.
- Igasugune taristu on püsikulu, st see ei piirdu ainult rajamise maksumusega, vaid seda tuleb jooksvalt hooldada ja regulaarselt remontida.

Lisalugemist:

- [Tallinn 2035 Arengustrateegia](#)

Kaidi Põldoja on Eesti ruumiloome ekspert ja volitatud arhitekt, kelle fookusteemadeks on strateegiline ruumiline planeerimine, kvaliteetne avalik ruum ning ringmajanduslik ehitatud keskkond. Kaidi on Tallinna ruumiloome osakonna asutaja ja juht (2021-2025) ning Putukaväila projekti meeskonna liige.

Kaili Tamm (Audium OÜ)

Ehitise kasutusse lubamise sagedasemad segadused

Kõnelen pisut rohkem süvitsi teemadest, millele tuleb pöörata tähelepanu ehitise kasutusse lubamise bürokraatia menetlusprotsessis – taotlusvormid, olulisemad dokumendid. Samuti, millal saab ehitist kasutusse lubada osaliselt, millal tuleb esitada ehitusprojekti muudatus. Kohaliku omavalitsuse roll kasutusse lubamisel.

Lisalugemist:

- [Ehitusseadus \(kehtis kuni 2015\)](#), [Ehitusseadustik \(al 2015\)](#)
- [Planeerimisseadus](#)
- Majandus- ja taristuministri määrus nr 3, vastu võetud 14.02.2020 "[Ehitamise dokumenteerimisele, ehitusdokumentide säilitamisele ja üleandmisele esitatavad nõuded ning hooldusjuhendile, selle hoidmisele ja üleandmisele esitatavad nõuded](#)".

Kaili Tamm on juriidilise kõrgharidusega spetsialist, kellel on üle kümne aasta kogemust ehitusdokumentatsiooni halduse ja menetluse korraldamisel, sealhulgas ehitus- ja kasutuslubade protsesside toetamisel erasektoris. Ta on kõrvaltegevusena juurutanud ehitusettevõtetele kvaliteedijuhtimissüsteeme nagu ISO 9001, ISO 14001 ja ISO 45001. Kaili tegutseb koostööpartnerina Audium OÜ-s, mis pakub ehituse omanikujärelevalve teenuseid, ning juhib seadustamise valdkonda 1Partner Kinnisvaras.

Ministeeriumi minutid: Andres Levald

Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakasti tutvustus

Esitlus tutvustab kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakasti alusversiooni, mille koostasid ministeeriumi tellimusel ja sisulisel osalemisel ühise uurimusena SEI Tallinn, Hendrikson DGE ja Liikuvusagentuur 2024. aastal. Tööriistakast keskendub kümnele keskele teemale, mis seovad kvaliteetse planeerimise kestlikkuse aspektidega.

Esitluse sisuks on:

- Ruumilises planeerimises kasutatavate juhendite vajaduse ja nende koostamise lühiülevaade läbi kolmekümne aasta
- Jätkusuutlikkuse kontseptsiooni kujunemine säästva arengu eesmärkideks ning Eesti kontekst
- Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakasti eesmärk, koostamise ning teemade selgumise käik
- Ülevaade tööriistakasti prototüübi teemadest ning ülesehitusest, loetelu tööriistakasti sisust koos juhiste kirjeldusega
- Kavandatud lähemad ja kaugemad jätkutegevused

Lisalugemist:

- Tamm, K., Tool, B., Rehema, M., Metspalu, P., Kalle, H., Kalvo, R., Rannala, M. (2024). [Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakasti projekti lõppraport](#). SEI Tallinn, Hendrikson DGE, Liikuvusagentuur.
- www.planeerimine.ee/tooriistakast

[Andres Levald](#) on ligemale poole sajandi pikkuse töökogemusega maastikuarhitekt-linnaplaneerija. Ta on saanud diplomi Dresdeni Tehnikaülikoolist. Eri aegadel on Andres juhtinud nii eraettevõttes ruumiliste planeeringute ja uuringute koostamist kui töötanud avalikus teenistuses keskkonna- ja ruumiprojektide eestvedaja ning mõtestajana. Alates 2013. aastast on ta planeeringute osakonna nõunik ruumilise planeerimise alast tegevust korraldavates ministeeriumites ja koordineeris maakonnaplaneeringute koostamist.

Samuti koostas Andres [üldplaneeringute](#) ja [detailplaneeringute](#) nõustikud. Andres on olnud lektor ja juhendaja mitmes Eesti kõrgkoolis. Ta on Eesti Arhitektide Liidu kutsekomisjoni esimees ning Eesti Planeerijate Ühingu asutajaliige.

Rain Veetõusme

Ruumiliste muutuste kommunikatsioonist

Füüsilise ruumi lahutamatuks osaks on ka väärtusruum. Ruumilise muutuse kommunikatsioon algab väärtusruumi väljaselgitamisest. Alles siis selgub, kas üldse või kuidas oleks võimalik ruumilist muutust kommunikeerida.

- Ruumiloomega loome ruumile väärtust, kuid igal ruumil on oma väärtus ka enne ruumiloomet.

- Ruumiliste muutuste kommunikatsioon peab lähtuma ruumi olemasolevatest väärtustest.
- Ruumi tüvitekstilist väärtust ei saa tavapärase ruumiloomega ega ka kommunikatsiooniga muuta.
- Ruumiliste muutuste kommunikatsiooni suhtutakse põhjendatult tõrjuva eelarvamusega.
- Parim, mida ruumiloomes on võimalik saavutada on mütoloogiline ruum.

Lisalugemist:

- <http://rain.veetousme.ee/uncategorized/ruumiliste-muutuste-kommunikatsioonist/>

Rain Veetõusme on nii hariduselt kui enamjaolt tööalaselt kommunikatsiooniekspert. Omab kommunikatsioonitöö kogemust nii avalikus kui erasektoris ning kirjutanud kommunikatsiooni teemadel nii portsu artikleid kui ühe käsiraamatu.

Kristi Grišakov

Ehitusõiguse ABC – detailplaneeringud ja projekteerimistingimused kvaliteetse ruumilooma tööriistakastis

Ettekanne keskendub sellele, millised on võimalused ja väljakutsed heade ruumimõtete elluviimisel läbi planeerimise (nt detailplaneeringud) jt loamenetluste. Tutvustan hästi läbi mõeldud, kvaliteetse ja kaasava menetlusprotsessi põhimõtteid ning peamisi väljakutseid erinevate osapoolte vaatest.

- Vali menetlus alati tegeliku ruumilise vajaduse järgi, mitte ära hakka ruumi kavandama lähtuvalt lühimast menetlusviisist (nt DP vs PT).
- Tee selgeks olemasolevad alusdokumendid ja võimalikud piirangud. DP ja PT on eeskätt mõeldud üldplaneeringute ellu viimiseks.
- Ehitusõiguse andmine peaks silmas pidama lähituleviku (5+a) ehitustegevust ja stateegiliste ruumiliste eesmärkide täitmist.
- Menetlusprotsess peaks järgima [HMSi](#) - olema lihtne, kiire ja läbipaistev.
 - Ruumiotsused tuleb ära teha ja mitte neid lõpmatult edasi lükata.
 - Kaalutusotsused peavad olema selged ja põhjendatud, kvaliteetse ruumilooma eesmärgid järgivad ja selgitavad.
 - Erinevaid koostööstusprotsesse tuleks läbi viia võimalikult paralleelselt ja ainult üks kord.

Lisalugemist:

- [Planeerimis- ja ehitusgiid](#)
- [Detailplaneeringu nõustik](#)
- [Planeerimisseadus \(PlanS\)](#)
- [Ruumilise planeerimise roheline raamat](#)
- [Haldusmenetluse seadus](#)

Kristi Grišakov on strateegilise ruumilise planeerimise ekspert. Hetkel juhib ta Tallinna Linnaplaneerimise Ameti Detailplaneeringute teenistust, eesmärgiga muuta detailplaneeringute koostamise protsess läbipaistvamaks ja kiiremaks. Varasemalt juhtis ta Eesti Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonna poliitika- ja analüüsivaldkonda ning käivitas järgmist üleriigilist planeeringut "Eesti 2050". Kristi on olnud viimase kahe Eesti Inimarengu Aruannete tuleviku peatüki toimetaja ning tal on doktorikraad ruumilises planeerimises ja urbanistikas.

Angela Kase

Haldusmenetlus ja kaalutlusõigus

Haldusmenetlus on suunatud õiglase ja efektiivse otsustusprotsessi tagamisele, kus arvestatakse nii menetlusosaliste õiguste kui ka avaliku huvi tasakaalu. Ettekanne tutvustab haldusmenetluse põhimõtteid, kaalutlusõiguse rakendamist ning otsustusprotsessi läbipaistvuse ja põhjendatuse olulisust. Rõhk on hea halduse praktikal, mis toetab usaldusväärset ja õiguspärast haldusotsuste kujundamist.

- Laiem vaade: demokraatliku ühiskonna alustala on see, et riik on näoga inimese pool – sellest tulenevalt on haldusorgan inimese abistaja ja peab leidma võimaluse isiku taotluse lahendamiseks sisuliselt ja kiirelt.
- Kitsam ja koolituse kontekstist lähtuv vaade: kuigi planeering on kohaliku omavalitsuse, mitte huvitatud isiku tegevuskava ja huvitatud isikul puudub õigus planeeringulahendust dikteerida, siis erakinnistu teenib primaarsena siiski selle omaniku mitte avalikku huvi.

Lisalugemist:

- [Haldusmenetluse käsiraamat \(2004\)](#)

Angela Kase on advokaadibüroo Walless vandeadvokaat, kes on spetsialiseerunud planeerimis- ja ehitusõiguse ning keskkonnaõigusega seonduvate küsimuste ning vaidluste lahendamisele. Enne õigusteadusõpinguid oli Angela omandanud ehitusteaduste bakalaureuse- ja magistrikraadi ning tegelenud üle 10 aasta eraettevõtja mh jäätmemajanduse ja erinevate keskkonnauuringute korraldamise, detail- ja üldplaneeringute koostamise ning ehituslubade taotlemisega.